ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

Kaitseministeerium
info@kaitseministeerium.ee

Teie 17.09.2026 nr 5-2/26/20-2

Meie 24.09.2026 nr 2.3-5/26/3696-2

Arvamus eelnõule

Täname, et saatsite Andmekaitse Inspektsioonile arvamuse avaldamiseks kaitseministri määruse „Kaitseplaneerimise infosüsteemi põhimäärus“ eelnõu.

Meil on eelnõu osas järgmised tähelepanekud.

1. Eelnõu §-s 2 on toodud kaitseplaneerimise infosüsteemi (KAPLIS) eesmärk, mis meie hinnangul on laiem kui KORKS[1] § 137 lõikes 1 sätestatud eesmärk. Nimelt on KORKS § 137 lõike 1 kohaselt KAPLIS andmekogu, *milles peetakse arvestust riigikaitse planeerimise ja kaitsevõime korraldamisega seotud andmete, rahu- ja sõjaaja äriprotsesside haldamise, rahu- ja sõjaaja võimete ja ressursside, hankevajaduse kavandamise ja eelarveliste otsuste tegemise ning Kaitseministeeriumi valitsemisala strateegiliste andmevarade üle.* Seega määrab seadus kindlaks nii andmekogu arvestusliku funktsiooni kui ka objektid, mille üle arvestust peetakse.

   Samas eelnõu § 2 lõike 1 punktides 2–4 ja lõikes 2 nähakse aga lisaks ette andmekogu andmete kasutamine ressursside planeerimiseks, jaotamiseks ja kasutamiseks sündmuste ning protsesside juhtimisel, rahu- ja sõjaaja riigikaitseliste tegevuste ja valmisoleku hindamisel, analüütilise ja strateegilise andmebaasi loomiseks, riigikaitseliste otsuste ettevalmistamiseks, ohuhinnangute analüüsiks, riigi julgeoleku tagamiseks ning statistilistel eesmärkidel koos teiste Kaitseministeeriumi valitsemisala andmekogudega. Leiame, et nende eesmärkide puhul ei ole tegemist üksnes KORKS § 137 lõikes 1 sätestatud eesmärgi täpsustamistega, vaid eraldiseisvate andmete töötlemise eesmärkide ja viisidega. Kui lähtuda eelnõus toodust, siis võiks KAPLIS andmeid kasutada mitte ainult seaduses nimetatud objektide üle arvestuse pidamiseks, vaid üldiselt riigikaitseliste ja riigi julgeolekuga seotud tegevuste juhtimiseks, hindamiseks, analüüsimiseks ja statistika tegemiseks. Selline regulatsioon laiendab aga määrusega seaduses sätestatud andmetöötluse eesmärki.

   Rõhutame, et andmekogu eesmärk ei ole ainult andmekogu kirjeldav säte, vaid määrab kindlaks andmekogus toimuva andmetöötluse lubatud piirid. Andmekogude juhendis[2] oleme selgitanud, et andmekogu eesmärk peab olema sätestatud seaduses, kuna see moodustab andmekogu asutamise volitusnormi tuuma. Seadusest peab selguma, millisel eesmärgil ja milliste ülesannete täitmiseks andmekogu luuakse. Sealjuures peab eesmärk olema piisavalt konkreetne, et selle alusel oleks võimalik kontrollida andmekogu pidamise õiguspärasust ja isikuandmete töötlemise ulatust ning hinnata, kas tegelikult kogutavad ja

[1] Kriisiolukorra ja riigikaitse seadus
[2] Andmekogude juhend

kasutatavad andmed on eesmärgi saavutamiseks vajalikud. Andmete kogumine, töötlemine või analüüsimine ei saa olla eesmärk iseenesest, vaid üksnes seaduses sätestatud ülesande täitmise vahend.

Ühtlasi oleme seoses andmekogu eesmärgiga selgitanud, et üldsõnaline eesmärk ei ole piisav olukorras, kus andmekogu sisaldab ulatuslikult isikuandmeid või tundlikke isikuandmeid. Selgeks eesmärgiks ei saa pidada abstraktset viidet näiteks avaliku korra tagamisele või asutuse töö korraldamisele, kui selline sõnastus ei võimalda kindlaks teha, milliste konkreetsete ülesannete täitmiseks andmeid kasutatakse. Mida laiemalt on eesmärk sõnastatud, seda vähem on võimalik selle alusel piiritleda kogutavate andmete koosseisu, andmete kasutajaid, andmete ühendamist teiste andmekogude andmetega ja andmete edasist kasutamist.

Samuti on Justiits- ja Digiministeeriumi juhistes[3] (JDM juhend) märgitud, et andmekogu puhul tuleb seaduses sätestada, millisel eesmärgil ja milliste ülesannete täitmiseks andmeid töödeldakse. Andmekogu peetakse seadusest tuleneva ülesande täitmise lihtsustamiseks ning eelnõu koostajal tuleb põhjendada isikuandmete töötlemise vajadust ja ulatust. Juhises on ühtlasi märgitud, et andmetöötluse eesmärgid peavad olema selged ja konkreetsed.

Antud eelnõu puhul ei nähtu eelkõige KORKS § 137 lõikest 1, et KAPLIS eesmärk oleks üldiselt riigi julgeoleku tagamine, ohuhinnangute analüüsimine, sündmuste ja protsesside operatiivne juhtimine või andmete kasutamine statistilistel eesmärkidel koos teiste Kaitseministeeriumi valitsemisala andmekogudega. Juhime tähelepanu sellele, et ka riigikaitse või riigi julgeoleku tagamine on sedavõrd avar ülesanne, et selle käsitamine iseseisva andmetöötluse eesmärgina ei võimalda määrata KAPLIS-s toimuva töötlemise piire. Samuti ei ole statistilistel eesmärkidel andmete kasutamine piisavalt selge, kuna sättest ei nähtu, millist statistikat koostatakse, millise seadusest tuleneva ülesande täitmiseks seda tehakse, kas kasutatakse isikustatud või isikustamata andmeid ega ka see, milliste teiste andmekogude andmetega KAPLIS andmeid kavatsetakse ühendada. Eelnõu § 2 lõike 2 praegune sõnastus võimaldaks seetõttu KAPLIS andmeid kasutada määratlemata ulatuses teisestel eesmärkidel.

Samuti ei kirjelda iseseisvat avalikku ülesannet ega andmetöötluse eesmärki eelnõu § 2 lõike 1 punktis 4 kasutatud sõnastus, mille kohaselt luuakse analüütiline ja strateegiline andmebaas. Andmebaasi loomine, andmete koondamine ja analüüsivõimekuse tagamine on tehnilised või korralduslikud vahendid, mitte eesmärk, mis iseenesest õigustaks andmete kogumist, ühendamist ja edasist kasutamist. Sättest peab nähtuma konkreetne seadusest tulenev ülesanne, mille täitmiseks analüüsi tehakse ning analüüsi ulatus peab jääma KORKS § 137 lõikes 1 sätestatud eesmärgi piiridesse. Ühtlasi ei ole andmekogu andmete kättesaadavuse ja terviklikkuse tagamine samuti käsitatav andmekogu iseseisva pidamise eesmärgina. Kättesaadavus ja terviklus on andmekogu pidamisel ja turvalisuse tagamisel järgitavad nõuded. Need ei põhjenda, milliste avalike ülesannete täitmiseks andmeid kogutakse ega seda, millistel eesmärkidel võib neid kasutada.

KORKS § 137 lõige 4 annab valdkonna eest vastutavale ministrile volituse kehtestada andmekogu põhimäärus ning reguleerida selles andmekogu pidamise korralduslikke küsimusi. Nimetatud volitus ei anna aga määruse andjale õigust seaduses sätestatud andmekogu eesmärki laiendada ega luua uusi isikuandmete töötlemise eesmärke. Määrus peab jääma volitusnormi piiridesse ning võib seaduses sätestatud eesmärki üksnes täpsustada ulatuses, mis on vajalik seadusega ette nähtud arvestuse pidamise korraldamiseks. Andmete kasutamise eesmärgid, mis ei ole hõlmatud KORKS § 137 lõikega 1 vajavad aga seaduslikku alust ega saa tugineda üksnes põhimääruse §-le 2 või

[3] Andmekaitseõiguse ja avaliku teabe juhised eelnõu koostajale

seletuskirjas esitatud üldistele riigikaitselistele vajadustele.

Seetõttu palume viia eelnõu § 2 kooskõlla KORKS § 137 lõikega 1 ning siduda andmekogu pidamise eesmärk selgelt ja vahetult seaduses nimetatud arvestuse pidamisega. See tähendab, et eelnõust tuleks välja jätta eesmärgid ja kasutusviisid, mida KORKS § 137 lõige 1 ei hõlma, sh üldine viide riigi julgeoleku tagamisele, ohuhinnangute analüüsile, sündmuste ja protsesside juhtimisele ning statistilisele kasutamisele koos teiste andmekogudega. Juhul kui eelnõu koostaja peab aga selliseid andmetöötluse eesmärke KAPLIS toimimiseks vajalikuks, tuleb täiendada KORKS § 137 lõiget 1 ning sätestada seaduses selgelt vastavad ülesanded, andmete kasutamise eesmärgid ja andmetöötluse piirid. Seadusliku aluse puudumist ei saa kõrvaldada seletuskirjas esitatud põhjendustega ega määruse tasandil eesmärgi laiendamisega.

2. Eelnõu § 3 lõike 1 kohaselt ei ole infosüsteemi kantud andmetel kolmandate isikute suhtes õigusi loovat tähendust. Ebaselgeks jääb sätte vajalikkus. AvTS § 43^6 lõike 4 kohaselt antakse andmekogu andmetele õiguslik tähendus seadusega, mistõttu ei ole sellisel kujul andmete õigusliku tähenduse reguleerimine ministri määruse tasandil vajalik ega asjakohane. Teeme ettepaneku § 3 lõige 1 eelnõust välja jätta.

3. Eelnõu § 3 lõike 2 kohaselt kehtestatakse andmekogule ja selles sisalduvatele andmetele juurdepääsupiirangud avaliku teabe seaduse ja salastatud välisteabe seaduse alusel. Samas ei selgu eelnõust, kas selle sättega soovitakse kehtestada uus juurdepääsupiirang või üksnes viidata kehtivate seaduste kohaldamisele. Juhul kui soov on kehtestada uus juurdepääsupiirang, siis tuleb seaduses määrata piiranguga hõlmatud teave ja kaitstav huvi ning põhjendada piirangu vajalikkust. Kui sätte eesmärk on aga üksnes viidata avaliku teabe seaduse ning riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduse kohaldamisele, puudub sättel iseseisev regulatiivne sisu. Soovitame sätte eelnõust välja jätta.

4. Eelnõu § 4 lõige 1 sätestab, et *infosüsteemi peetakse infotehnoloogilise andmekoguna ning selle andmeid töödeldakse ja säilitatakse digitaalsel kujul*. Leiame, et tegemist on sisuliselt deklaratiivse sättega. AvTS § 43^1 lõike 1 järgi on andmekogu oma olemuselt infosüsteemis töödeldavate korrastatud andmete kogum. Infosüsteem on defineeritud küberturvalisuse seaduses ning selle järgi kujutabki infosüsteem endast digitaalset andmete töötlemist. Kuna eelnõust tervikuna on niigi üheselt selge, et KAPLIS on digitaalne infosüsteem, siis soovitame sätte põhimäärusest välja jätta.

5. Eelnõu § 4 lõike 2 kohaselt on infosüsteemi ja selles töödeldavate andmete kaitsetarve konfidentsiaalsuse, tervikluse ja käideldavuse osas väga suur. Juhime tähelepanu, et Vabariigi Valitsuse 9. detsembri 2022. aasta määruse nr 121 „Võrgu- ja infosüsteemide küberturvalisuse nõuded“ kohaselt määratakse andmetele turvaklass ning andmekogule sellest lähtuv turbeaste. Andmete turvaklassi väljendatakse käideldavuse, tervikluse ja konfidentsiaalsuse turvaosaklasside kombinatsioonina KTS ning andmekogu turbeaste võib olla kõrge, keskmine või madal. Eelnõus toodu mõiste *väga suur kaitsetarve* ei vasta aga nimetatud määruses kasutatavale turvaklassi ega turbeastme tähistusele.

Palume § 4 lõiget 2 täiendada ning märkida eelnõus andmete turvaklass ja andmekogu turbeaste määruse nr 121 §-des 7–9 sätestatud tähistuses. Lisaks tuleks seletuskirjas selgitada, millise andmete tähtsuse ja võimaliku kahju hindamise tulemusel turvaklass ning turbeaste määrati.

6. Eelnõu § 4 lõigete 3 ja 4 iseseisev õiguslik tähendus jääb ebaselgeks. Nimelt on eelnõu § 4 lõikes 3 sätestatud, et turvameetmete rakendamisel lähtutakse Eesti infoturbestandardist (E-ITS). Samas E-ITS rakendamise kohustus tuleneb juba küberturvalisuse valdkonna õigusaktidest. Samuti ei ole selgitatud, miks on vajalik sätestada põhimääruses andmekogu turbeviisina tuumikturve ning milline õiguslik või korralduslik tagajärg selle

määratlusega kaasneb. Juhul kui tegemist on E-ITS rakendamisel tehtava tehnilise või metoodilise valikuga, ei ole selle sätestamine põhimääruses põhjendatud.

Samuti sätestab eelnõu § 4 lõige 4 üksnes üldise nõude, et andmevahetus toimub õigusaktides sätestatud juhtudel ja korras. Paistab, et sätte mõte on kinnitada, et KAPLIS ei vaheta andmeid ilma õigusliku aluseta, kuid see nõue kehtib ka ilma põhimääruse vastava sätteta. Igasugune andmete saamine ja edastamine peab niigi põhinema õigusaktil ning vastama andmekogu eesmärgile ja kohaldatavatele andmekaitsenõuetele. Andmeandjad, andmesaajad, vahetatavate andmete koosseis ja andmevahetuse eesmärk tuleb sätestada eelnõu andmete töötlemist reguleerivates sätetes.

Lisaks tuleneb AvTS § 43^9 lõikest 5 üldreegel, et andmevahetus riigi infosüsteemi kuuluvate andmekogudega ja nende andmekogude vahel toimub läbi riigi infosüsteemi andmevahetuskihi. Seega ei ole eelnõu § 4 lõike 4 üldine viide õigusaktides sätestatud juhtudele ja korrale vajalik ka andmevahetuse tehnilise kanali määramiseks.

Leiame, et eelnõu § 4 lõiked 3 ja 4 tuleks põhimäärusest välja jätta või põhjendada nende sätete eraldiseisvat õiguslikku eesmärki ja sõnasta need vastavalt sellele ümber.

7. Eelnõu § 1 lõikes 1 nimetatakse KAPLIS-t piiratud juurdepääsuga andmekoguks. Juhime tähelepanu sellele, et juurdepääsupiirang kehtestatakse konkreetsele teabele seaduses sätestatud aluse ja kaitstava huvi järgi. Andmekogu üldine nimetamine piiratud juurdepääsuga andmekoguks ei asenda andmekogus sisalduva teabe liigipõhist hindamist ega konkreetse juurdepääsupiirangu aluse kindlaksmääramist. Isegi juhul, kui kogu andmekogus sisalduvale teabele peakski kohalduma AvTS-s või mõnes eriseaduses sätestatud juurdepääsupiirangu alus, ei ole seda vaja andmekogu põhimääruses eraldi sätestada, kuna asjaomane juurdepääsupiirang tuleneb vahetult seadusest. Palume eelnõu § 1 lõiget 1 muuta sellist, et välja jääb see osa, mille järgi on tegemist piiratud juurdepääsuga andmekoguga.

8. Eelnõu § 7 kohaselt on andmekogu volitatud töötlejad Kaitsevägi, Kaitseliit, Kaitseressursside Amet, Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus ja Välisluureamet. Samas nähtub eelnõust ja seletuskirjast, et nimetatud asutused töötlevad andmeid oma pädevuse ja tööülesannete ulatuses, sisestavad andmeid, määravad kasutajaid ning vastutavad enda tehtud toimingute õiguspärasuse eest. Siinjuures peame vajalikuks selgitada, et asutus, kes määrab oma avaliku ülesande täitmisel iseseisvalt (või on seda teinud tema eest seadusandja) kindlaks isikuandmete töötlemise eesmärgi või olulised vahendid, ei saa selles ulatuses olla volitatud töötleja. Volitatud töötleja töötleb isikuandmeid vastutava töötleja nimel ja tema dokumenteeritud juhiste alusel. Asjaolu, et asutus kuulub Kaitseministeeriumi valitsemisalasse või kasutab Kaitseministeeriumi hallatavat infosüsteemi, ei ole piisav alus tema käsitamiseks volitatud töötlejana.

Palume iga §-s 7 nimetatud asutuse tegelikku rolli uuesti hinnata ning seletuskirjas selgitada, milliseid toiminguid teeb iga asutus Kaitseministeeriumi nimel ja juhiste alusel ning milliseid toiminguid enda seadusest tulenevate ülesannete täitmisel. Samuti tuleb kindlaks määrata, kes otsustab isikuandmete töötlemise eesmärkide ja oluliste vahendite üle, kes määrab andmete kasutamise ulatuse, kes otsustab andmete edastamise, parandamise ja kustutamise ning kes vastab andmesubjekti taotlustele. Kui mõni asutus määrab töötlemise eesmärgid ja vahendid koos Kaitseministeeriumiga, tuleb hinnata, kas tegemist võib olla kaasvastutavate töötlejatega.

JDM juhendis on selgitatud, et *kui andmekogu kaudu täidavad oma ülesannet mitu asutust, siis on nad koos andmekogu haldajaga kaasvastutavad töötlejad. Sellisel juhul tuleb seaduse tasandil määrata kindlaks isikuandmete kaasvastutavad töötlejad ning andmekogu põhimääruses sätestada, kellel täpselt millised kohustused on*.

9. Lisaks juhime tähelepanu sisulisele vastuolule eelnõu § 7 lõike 2 ja § 8 vahel. Nimelt täidab eelnõu § 7 lõike 2 kohaselt andmekogu tehnilise uuendamise, majutamise ja käigushoidmise ülesandeid Kaitsevägi. Samas § 8 punktides 1, 2, 4 ja 5 omistatakse andmekogu tehnilise keskkonna haldamise, tehnilise käideldavuse, varundamise, süsteemsete logide säilitamise ning tehnilise arendamisega seotud ülesanded üldiselt kõigile volitatud töötlejatele. Leiame, et selline regulatsioon ei võimalda üheselt kindlaks teha, milline asutus millise ülesande eest tegelikult vastutab.

Palume eristada Kaitseväe tehnilised ülesanded teiste asutuste sisulistest andmetöötlusülesannetest ning määrata selgelt kindlaks, milliseid ülesandeid iga töötleja täidab ja mille eest vastutab.

10. Eelnõu §-des 10–12 esitatud andmekoosseis ei ole piisavalt täpne ega ammendav. Näiteks hankeprojektide juhtimise andmed ei näita, kas töödeldakse hanke nimetust, menetluse liiki, maksumust, tähtaegu, vastutava isiku nime, pakkuja andmeid, lepinguandmeid või muid andmeid. Sama puudutab ka varasid, varusid, hooldushaldust, taristut, eelarveotsuseid ja strateegilisi andmevarasid. Samuti ei selgu, kas töökogemuse andmed hõlmavad tööandjat, ametikohta, töösuhte kestust, tööülesandeid, teenistuskäiku või muid isiku varasemat tegevust kirjeldavaid andmeid. Lisaks nimetatakse seletuskirjas ka teenistuskäigu andmeid, mida määruse § 10 andmekoosseisus eraldi üldse ei ole.

Selgitame, et andmekogu põhimäärusest peab üheselt selguma, milliseid konkreetseid andmeid ja milliste andmesubjektide kohta andmekogus töödeldakse. Andmekategooriate nimetamine üldiste valdkondade või protsesside kaudu ei võimalda hinnata andmete töötlemise vajalikkust, eesmärgipärasust ega kooskõla seadusega. Andmekaitse Inspektsioon on andmekogude juhendis selgitanud, et põhimäärus peab sisaldama andmekogusse kogutavate andmete ammendavat loetelu ning loetelust peab selguma ka see, kelle kohta andmeid kogutakse. Kui andmekoosseis on väga mahukas, võib selle esitada põhimääruse lisana. Sama põhimõte tuleneb JDM juhendist, mille kohaselt ei ole sellised mõisted nagu „isiku üldandmed“ või „isiku kohta käivad andmed“ ilma täpsema andmekoosseisuta piisavad.

Palume eelnõu tekst ja seletuskiri omavahel kooskõlla viia ning kõik töödeldavad andmed põhimääruses ammendavalt nimetada.

11. KORKS § 137 lõike 3 punkt 3 lubab KAPLIS töödelda kaitseväekohustuslase tervisenõuetele vastavuse andmeid. Eelnõu § 13 punkt 3 võimaldab saada Kaitseväe meditsiini infosüsteemist terviseseisundi hindamise otsuseid. Selgusetuks jääb nende sätete omavaheline seos. KORKS-s nimetatud tervisenõuetele vastavuse andmed ei pruugi hõlmata terviseseisundi hindamise otsuse täielikku sisu, põhjendusi ega otsuse aluseks olevaid meditsiinilisi andmeid. Kui andmekogu eesmärgi täitmiseks on vajalik üksnes teave selle kohta, kas isik vastab konkreetse ametikoha või ülesande tervisenõuetele, tuleb piirduda vastavuse tulemuse töötlemisega. See tähendab, et KAPLIS-sse ei tohiks kanda diagnoose, tervisekontrolli alusdokumente, raviteavet ega muid üksikasjalikke terviseandmeid, kui nende töötlemise vajadus ja õiguslik alus ei ole selgelt sätestatud.

Palume sõnastada säte nii, et sellest nähtuks üheselt, kas KAPLIS-sse kantakse üksnes tervisenõuetele vastavuse tulemus või ka otsuse sisu ja põhjendused. Juhul kui planeerimise eesmärk on üksnes hinnata isiku sobivust ametikohale, tuleb lähtuda minimaalsuse põhimõttest ning välistada diagnooside, terviseandmete alusdokumentide ja muu detailse meditsiinilise teabe kandmine KAPLIS-sse.

12. Paragrahvis 13 kasutatakse sõnastust, mille kohaselt infosüsteem saab andmeid teistest riigi või kohaliku omavalitsuse andmekogudest, sealhulgas sättes nimetatud andmekogudest. Leiame, et selline avatud loetelu ei vasta KORKS § 137 lõike 4 punktile

4, mille järgi tuleb põhimääruses sätestada andmeandjad ja nende edastatavad andmed. Samuti näeb AvTS § 43^5 lõige 1 ette, et andmekogu põhimääruses tuleb muu hulgas sätestada ka andmeandjad. Leiame, et uute andmeallikate lisamist ei saa jätta vastutava töötleja sisemise otsuse või andmevahetuslepingu tasandile.

Palume esitada põhimääruses andmeandjate ammendav loetelu ning määrata iga andmeandja puhul täpselt kindlaks edastatavad andmed. Kui andmeid sisestavad ka füüsilised isikud või Kaitseministeeriumi valitsemisala asutused, tuleb ka nemad andmeandjatena välja tuua.

13. Eelnõu § 14 kohaselt võib KAPLIS saata andmeid teistesse rahvusvahelistesse, riigi või kohaliku omavalitsuse andmekogudesse, sh NATO logistika infosüsteemile *Logistics Functional Area Services*. Sättest ei selgu aga piisava täpsusega, milliseid andmeid, milliste isikute kohta, millisel eesmärgil ja millise õigusliku aluse alusel edastatakse. Näiteks on selline mõiste nagu personali andmed niivõrd lai, et selle alusel ei ole võimalik hinnata andmeedastuse vajalikkust ega proportsionaalsust. Samuti ei ole selge, kas andmeid edastatakse automaatselt, perioodiliselt, päringupõhiselt või üksikjuhtudel.

Palume §-s 14 ammendavalt määrata iga andmesaaja puhul edastatavad andmed, andmesubjektide kategooriad, andmeedastuse eesmärk ja viis. Andmevahetusleping võib täpsustada tehnilist korraldust, kuid see ei saa asendada õigusaktis nõutavat andmeedastuse ulatuse ja eesmärgi määratlemist.

14. Eelnõu §-d 17 ja 18 reguleerivad eelkõige andmekogu kasutajate juurdepääsuõigusi. Põhimääruses puudub aga terviklik andmete väljastamise kord, mille kehtestamist kohustab KORKS § 137 lõige 4 punkt 7. Põhimääruses ei ole eristatud andmekogu sisekasutaja juurdepääsu, teise asutuse teenistuja otseligipääsu, andmekogudevahelist automaatset andmevahetust ja andmete väljastamist üksiktaotluse alusel. Samuti ei ole reguleeritud, kes otsustab andmete väljastamise, milliseid asjaolusid taotluse lahendamisel hinnatakse, kuidas piiratakse väljastatavate andmete koosseisu ning kuidas andmete väljastamine logitakse.

Palume eelnõu selles osas täiendada, kuna juurdepääsuõiguse andmine andmekogu kasutajale ja andmete väljastamine andmesaajale on erinevad andmetöötlustoimingud ning vajavad seetõttu eraldi regulatsiooni.

15. Eelnõu § 17 lõike 4 järgi võib juurdepääsuõiguse sulgemine toimuda kuni viie tööpäeva möödumisel juurdepääsu vajaduse äralangemisest, s.o asutusel on teavitamiseks kuni kolm tööpäeva ja vastutaval töötlejal juurdepääsu sulgemiseks veel kuni kaks tööpäeva. Leiame, et nii pikk ajavahemik ei ole piisavalt põhjendatud, kui arvestada andmekogus töödeldavate andmete tundlikkust ja kaitsetarbe väga kõrget taset. Teenistus- või töösuhte lõppemisel või juurdepääsuvajaduse äralangemisel tuleb kasutusõigus üldjuhul sulgeda viivitamata.

Palume hinnata, kas juurdepääsuõiguste sulgemine saab toimuda automatiseeritult keskse identiteedi- ja kasutajahaldussüsteemi kaudu ning muuta eelnõu sõnastust selliselt, et põhjendamatu juurdepääs ei säiliks pärast selle vajaduse äralangemist.

16. Eelnõu § 19 lõike 2 punkti 3 kohaselt peab logikirje sisaldama toimingu liiki ja sisu. Leiame, et nõue logida ja säilitada ka toimingu sisu võib olla liiga lai ja ebaselge ning võimaldab logidesse salvestada rohkem andmeid, kui toimingute kontrollitavuse tagamiseks vajalik. Palume logikirje koosseisu täpsustada, lähtudes logimise eesmärgist ja andmete minimaalsuse põhimõttest.

Lisaks peame vajalikuks juhtida tähelepanu sellele, et üksnes logiandmete kogumine ja

säilitamine ei taga andmetöötluse õiguspärasuse tegelikku kontrolli. Lisaks logimisele tuleb andmekogu kasutamist ehk päringute tegemist ka kontrollida.

Andmekogude juhendis olema soovitanud põhimääruses reguleerida ka kontrollimise asjaolud, s.t kes milliseid logisid kontrollib, minimaalne sagedus, maht ja kriteeriumid, metoodika, kes uurib päringu asjaolusid ja kogub asjakohased tõendid kokku, kellele ja millal edastab, mis on järelmid.

JDM juhendis on samuti märgitud, et põhimääruses tuleb sätestada vastutava töötleja kohustus teha järelevalvet andmekogu kasutamise ja volitatud töötleja üle.

17. Eelnõu § 20 lõike 2 kohaselt säilitatakse alaliselt riigikaitseliste võimete ja taristu planeerimisandmeid, millel on ajalooline või strateegiline väärtus. Leiame, et *ajalooline väärtus* ja *strateegiline väärtus* puhul on tegemist määratlemata mõistetega ning eelnõust ei selgu, kes ja milliste kriteeriumide alusel sellise väärtuse tuvastab. Sättest ei selgu, kes selle väärtuse kindlaks teeb ega see, kuidas välditakse isikuandmete alalist säilitamist selliste planeerimisandmete koosseisus. Alaline säilitamine andmekogus ja teabe arhiiviväärtus arhiiviseaduse tähenduses ei ole samatähenduslikud.

Palume täpsustada, milliseid konkreetseid andmeid alaliselt säilitatakse, kas need sisaldavad isikuandmeid, millisel eesmärgil toimub alaline säilitamine ning kuidas suhestub see Rahvusarhiivi pädevusega hinnata teabe arhiiviväärtust.

18. Eelnõu § 21 lõikes 2 kasutatakse andmekogu arhiivi mõistet, mis võib eksitavalt viidata arhiivile arhiiviseaduse tähenduses, kuigi seletuskirja järgi peetakse silmas aktiivsest kasutusest eemaldatud andmete tehnilist säilitamist andmekogus.

Soovitame kasutada üheselt mõistetavat terminit ning sätestada, millal andmed aktiivsest kasutusest eemaldatakse, millisel kujul neid säilitatakse ja kellel on neile juurdepääs. Ühtlasi palume seletuskirjas kirjeldada, kuidas toimub nende lõplik kustutamine.

19. Eelnõu § 22 lõikes 2 käsitletakse ühes sättes eriliiki isikuandmete ning riigikaitselise salastatud teabe töötlemist. Juhime tähelepanu sellele, et need andmekategooriad kuuluvad erinevatesse õiguslikesse raamistikesse. Eriliiki isikuandmete töötlemisel tuleb järgida IKÜM-st tulenevaid nõudeid, riigisaladuse ja salastatud välisteabe töötlemisele kohaldub aga vastav eriseadus ja selle alusel kehtestatud nõuded. Lisaks märgime, et kogu riigi julgeoleku või riigikaitse eesmärgil toimuv isikuandmete töötlemine ei pruugi kuuluda IKÜM kohaldamisalasse.

Palume seletuskirjas analüüsida, millises ulatuses kohaldatakse KAPLIS-s toimuvale isikuandmete töötlemisele IKÜM ning millises ulatuses võib töötlemine jääda selle kohaldamisalast välja. Üldine viide korraga mitmele õigusaktile ei asenda kohalduva õigusraamistiku kindlaksmääramist.

20. Eelnõu § 23 järgi toimub kasutajate autentimine üksnes asutuse keskse kataloogiteenuse kaudu. Arvestades KAPLIS kaitsetarbe väga kõrget taset ning terviseandmete, riigikaitseliste andmete ja võimaliku salastatud teabe töötlemist, ei nähtu seletuskirjast, kas keskse kataloogiteenuse kasutamine on piisav ja ka seda, kas rakendatakse mitmeastmelist autentimist. Leiame, et põhimääruses ei ole vaja sätestada kiiresti muutuda võivaid tehnilisi üksikasju, kuid regulatsioon peab tagama, et autentimismeetod vastab andmetöötluse riskile ja E-ITS nõuetele.

Palume kaaluda tehnoloogianeutraalsemat sõnastust, mille järgi kasutatakse tugevat autentimist ja riskile vastavaid autentimisvahendeid, selle asemel et siduda määrus ühe konkreetse tehnilise lahendusega.

21. Ühtlasi ei nähtu seletuskirjast, kas KAPLIS andmetöötluse kohta on koostatud IKÜM artikli 35 kohane andmekaitsealane mõjuhinnang või muu samaväärne riskihinnang. KAPLIS võimaldab eri andmekogudest pärinevate isikuandmete ulatuslikku koondamist ja seostamist, sisaldab tervisenõuetele vastavuse andmeid ning toetab isikute sobivuse hindamist sõjaaja ametikohtadele ja ülesannetele. Eelnõu seletuskirjas on nimetatud ka keskse andmekogumi, laia andmete seostamise võimaluse ning turvaintsidendi suure mõju riske. Leiame, et sellises olukorras tuleb enne andmetöötluse alustamist või olulist muutmist hinnata ka andmekaitsealase mõjuhinnangu koostamise kohustust ning asjakohasel juhul mõjuhinnang koostada.

22. Seletuskirja punktis 6.2 on esitatud järeldus, et ebasoovitavate mõjude risk isikuandmete kaitsele on vähene. Leiame, et selline järeldus ei ole aga kooskõlas samas punktis kirjeldatud riskidega. Seletuskirjas nenditakse, et eri andmekogudest pärinevate andmete seostamine suurendab isiku kohta moodustuva teabe hulka ning ühe kasutaja või ühe turvaintsidendi kaudu võib saada juurdepääsu suuremale andmehulgale kui eraldiseisvate süsteemide puhul. Samal ajal aga väidetakse, et andmete koondamine ei suurenda isikuandmete volitamata kasutamise, avalikuks tuleku või väärkasutuse mõju. Need järeldused on omavahel vastuolus. Palume mõjude hinnang uuesti läbi viia, eristada ohu realiseerumise tõenäosus ja tagajärgede raskus ning kirjeldada konkreetselt kavandatavaid riskide maandamise meetmeid.

23. Ühtlasi palume parandada määruse volitusnormile tehtud vastuolulised viited. Nimelt kehtestatakse eelnõu ja seletuskirja sissejuhatuse järgi määrus KORKS § 137 lõike 4 alusel, kuid seletuskirja punktis 8 viidatakse KORKS § 138 lõikele 3.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Pille Lehis
peadirektor

Terje Enula
Terje.Enula@aki.ee
627 4144